

Witwasspel FIOD

Op je hoede voor de 'Edjes' in deze wereld

Een zonnige dag in juli: blauwe lucht met witte wolken aan de hemel, vogels fluiten en de fontein in de Bergse Achterplas klettert. Geen vuiltje aan de lucht. Bij party- en conferentiecentrum Lommerrijk in Rotterdam zijn echter duistere zaken gaande. Daar wordt het witwasspel van de FIOD gespeeld.

TEKST Jessica Hendriks | BEELD Truus van Gog

De Utrechtse Edje van Utrecht wil graag dat topdeskundigen op financieel en juridisch gebied hem helpen met het verdelen van zijn – niet geheel eerlijk verkregen – vermogen. 'Mij helpen is goed voor uw gezondheid en dat van uw familie', laat Edje in een opgenomen videoboodschap weten. Op de achtergrond speelt muziek van de film *The Godfather*. De toon is gezet. Het initiatief voor de spelmiddag komt van notaris Aniel Autar van notariskantoor Kooijman Autar. Via via hoorde hij dat de FIOD, de opsporingsdienst van de Belastingdienst, een witwasspel ontwikkelde en nodigde de dienst uit dat bij hem te spelen. 'Ik maak mij vaak druk om de ethiek van het vak. Als notaris heb je het beste met het vak voor. Toch hoor ik dat criminelen soms zo slim zijn dat je niet weet dat je wordt gebruikt. Met dit spel hoop ik de ogen te openen.' Autar nodigde financiële relaties uit en alle (kandidaat-)notarissen en paralegals van zijn kantoor. Vandaar dat de zaal vol zit met notarissen, advocaten, belastingadviseurs en mensen uit het bankwezen. In drie groepen

gaan zij bedenken hoe zij Utrechtse Edje zo goed mogelijk kunnen helpen met het verdelen van zijn geld.

VIER FASEN VAN WITWASSEN

Dan de opdracht: Edje wil dat zijn crimineel verdiend vermogen over zijn vrouw, vriendin en kinderen wordt verdeeld en dat zij na zijn dood van een legitiem inkomen worden voorzien. De bruiloft van zijn dochter moet bijvoorbeeld worden gefinancierd en hij wil een huis voor haar kopen. Het grootste deel van zijn geld staat op bankrekeningen in het buitenland. De eerste fasen van het witwassen zijn dus al uitgevoerd. Sophie de Ridder van het Anti Money Laundering Centre legt uit waarom: 'Witwassen kan worden gezien als een proces met vier fasen. Als eerste worden de criminele opbrengsten in het bancaire systeem gebracht (plaatsing). Vervolgens wordt er met dit geld geschoven om de band tussen het voorwerp en de feitelijke criminele herkomst te verhullen (versluiting). In de rechtvaardigingsfase wordt aan het voorwerp een schijnbare legale herkomst gegeven. Het bedenken van constructies om een legale herkomst aan het geld te geven, is de opdracht voor de deel-

nemers van het witwasspel.' In de laatste fase wordt geprofiteerd van al het witwaswerk. Het zogenoemde voorwerp komt beschikbaar voor de crimineel (besteding). 'Overigens is het voor de juridische kwalificatie "witwassen" niet nodig dat al deze fasen zijn doorlopen', vult De Ridder aan.

GEEN LOAN BACK-CONSTRUCTIE

Edje laat in zijn videoboodschap nog even weten dat hij creatieve oplossingen wil. 'Geen *loan back*-constructie, want daar prikken die bloedhonden zo doorheen.' Een oplossing bedenken voor de dochter blijkt lastig. Aan tafel wordt druk gediscussieerd. Hier en daar zucht iemand bedenkelijk, worden wenkbrauwen gefronst, maar er wordt ook gelachen. Op de achtergrond loopt een klok zodat de deelnemers de tijd niet vergeten. Via een mobiele verbinding houden de dames van de FIOD zicht op de tafel. Als de discussie stil lijkt te vallen, komen zij polshoogte nemen.

OUT OF THE BOX

Het grote probleem met het geld voor de dochter blijft voor de aanwezigen aan tafel: waar komt het vandaan? Een aanwezige

*‘Geen loan
back-constructie,
want daar prikken
die bloedhonden zo
doorheen’*

constructies wel twijfels opkomen. Maar het is goed om samen je gedachten erover te laten gaan. Hopelijk kunnen we signalen zo sneller herkennen.’

CREATIEF MET CROWDFUNDING

Na een korte pauze nemen de deelnemers plaats voor de terugkoppeling. De Ridder laat zien wat allemaal mogelijk is als het gaat om het deel van de dochter. Een van de oplossingen die zij noemt, is het misbruiken van crowdfunding om een legale herkomst voor het geld te creëren. Er kan een crowdfundingactie opgezet worden om een deel van de bruiloft van de dochter te financieren. De Ridder: ‘Het lijkt alsof allerlei mensen geld doneren, maar in feite wordt het eigen zwarte geld er ingepompt. Als tegenprestatie wordt iets gekozen dat moeilijk geldelijk te waarderen is. Bijvoorbeeld een uitnodiging voor het knalfest of een bepaalde vorm van reclame op de trouwwebsite van het gelukkige stel.’ Crowdfunding wordt hier gebruikt als een nieuwe versie van de klassieke *loan back*-constructie. Een gang naar het buitenland is dus niet eens nodig.

EXTRA OP JE HOEDE

Autar is tevreden. ‘Eigenlijk moeten we vaker bij elkaar komen. De aanleiding is nu dit witwasspel, maar informatie en kennis uitwisselen, is altijd belangrijk. Ook als de FIOD er niet bij is. Het is ontzettend interessant om door middel van zo’n case met collega’s uit de financiële wereld te praten. Ik heb dingen gehoord die ik niet wist. Bijvoorbeeld over het gebruiken van een ANBI [algemeen nut beogende instelling – red.] of crowdfunding bij witwassen. Daardoor ben je toch weer extra op je hoede.’ Op de hoede is ook de schrijver van dit artikel. Edje heeft in zijn videoboodschap namelijk heel duidelijk laten weten: ‘De inhoud delen met anderen is erg ongezond.’ ■

notaris vindt het lastig om zich hierin te verdiepen. ‘Je bent altijd zo bezig met de regels. Nu moet je eigenlijk *out of the box* denken.’ Een belastingadviseur tegenover hem beaamt dit: ‘Van Edjes in deze wereld word je onrustig.’ Na drie kwartier denkt de groep een oplossing te hebben. Het huis wordt door een buitenlandse vennootschap gekocht. Met een verbouwing en het aanschaffen van meubels kom je wel weg. En die bruiloft? Die vindt gewoon in het buitenland plaats. Dan is er minder zicht op de geldstroom. De andere groepen komen met soortgelijke ideeën.

CRIMINELEN ZIJN SLIM

Dat de financieel dienstverleners moeite hebben met snel de juiste oplossingen bedenken, herkent Evelien Bremer van de FIOD wel. Inmiddels is het spel al zo’n honderd keer gespeeld in verschillende sectoren en dat

is een veelvoorkomend beeld. ‘Dit geeft aan dat je als dienstverlener in de praktijk misschien ook niet altijd meteen doorhebt dat er met je wordt gespeeld. Criminelen zijn slim.’ De FIOD heeft het spel ontwikkeld voor de eigen rechercheurs en inmiddels ook met politiediensten en bankmedewerkers gespeeld. Nu zijn de financieel dienstverleners aan de beurt. Advocaat Erwin den Hartog vindt het leuk en leerzaam om op deze manier met anderen na te denken. Belastingadviseur Jurgen Kind was onder de indruk van de opdracht: ‘Zoiets wil je niet in de praktijk meemaken. Je weet dat het een spel is, maar het heeft toch in bepaalde mate een realistisch karakter. Je weet dat dit in de praktijk voorkomt.’ Hij vraagt zich af of de oplossingen die vandaag zijn bedacht wel haalbaar zijn. ‘Je roept dingen, maar of daar een coherent geheel uitkomt, is maar de vraag. Ik verwacht dat in de praktijk bij dit soort